

Handläggare
Cecilia Rivard
Telefon: 0850818048

Till
Farsta stadsdelsnämnd
2019-10-24

Handlingsplan för minskad spridning av mikroplast

Svar på remiss från kommunstyrelsen

Förslag till beslut

Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen av förslag till handlingsplan för minskad spridning av mikroplast.

Sammanfattning

Miljö- och hälsoskyddsgruppen har tagit fram en handlingsplan för att minska spridningen av mikroplaster. Planen är indelad i 13 områden och det föreslås totalt 50 åtgärder. Mikroplast är en förorening i miljön som är mycket långlivad så riskerna för påverkan i miljön är stor.

Förvaltningen är positiv till förslaget och de åtgärder som stadsdelsnämnderna föreslås ta ansvar för är genomförbara. Några av åtgärderna pågår sedan flera år tillbaka, som exempelvis föreningsstädning av naturmarken i stadsdelsområdet. Den synpunkt som vi särskilt vill lyfta fram är att använda upphandling som verktyg för flera åtgärder. I vårt upphandlade utbud bör endast ett utbud som ligger i linje med kraven i detta förslag till handlingsplan finnas tillgängliga – inga engångsmuggar i plast, inga kläder i fleece eller tvättmaskiner utan rätt filter.

Bakgrund

I kommunfullmäktiges beslut om budget 2018 för Stockholms stad fick miljö- och hälsoskyddsgruppen i uppdrag att undersöka källor till spridning av mikroplast och ta fram en handlingsplan för minskad spridning.

Förekomsten av plast i miljön ökar och från forskningshåll framförs att mikroplast är ett växande problem i våra vatten. Mikroplast är ett samlingsnamn för mycket små partiklar av plast som korn, flagor och fibrer. Det finns ännu ingen internationellt accepterad definition för storleken av mikroplast men det är vanligtvis små plastfragment upp till fem millimeter.

Hösten 2018 remissbehandlades miljö- och hälsoskyddsnämndens *Rekommendation för konstgräs, gummigranulat och platsgjuten gummi*. (Farsta stadsdelsnämnd besvarade remissen den 18 oktober 2018.) Det nu utarbetade förslaget till handlingsplan innehåller i kapitlet *Konstgräsplaner, fallskyddsytor samt övriga sport- och lektytor* samma skrivningar som den slutliga versionen av den rekommendationen.

Planen är en del i att konkretisera hur målen i stadens miljöprogram kan nås och den föreslås gälla perioden 2019–2024.

Kommunstyrelsen har remitterat förslaget till handlingsplan till bland annat Farsta stadsdelsnämnd för yttrande senast den 25 oktober.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av avdelningen för stadsutveckling i samarbete med avdelningarna för förskola och äldreomsorg.

Remissen i sammanfattning

Handlingsplanen är indelad i 13 områden och det föreslås totalt 50 åtgärder, till exempel:

- genomför informationsinsatser om sparsam och miljöanpassad körning
- se över och investera i infrastruktur av skräpkorgar
- se till att det finns filterlösningar vid nyinköp av tvättmaskiner
- ställ krav på att byggarbetsplatser ska vara fria från skräp
- minska konsumtionen av engångsprodukter i plast
- tillämpa rekommendationen för konstgräs

Åtgärderna presenteras i en lista och finns också indelade efter respektive ansvarig verksamhet. De finns även indelade utifrån tidsperspektiv för genomförandet. Flera av dem kan genomföras utan betydande merkostnader. Men för ett lyckat genomförande av planen som helhet anser miljö- och hälsoskyddsnämnden att det krävs nya resurser, både personella och ekonomiska.

Plast är inte bara ett utan många olika slags produkter. Mikroplast är ett samlingsnamn för mycket små partiklar av plast. De kan ha olika form som korn, flagor eller fibrer. Partiklarnas ursprung varierar och kategoriseras ofta som primär eller sekundär mikroplast. Primär mikroplast är avsiktligt producerade små plastartiklar. Sekundär

mikroplast bildas oavsiktligt då större plast (makroplast) bryts ner eller fragmenteras.

Mikroplast är en förorening i miljön som är mycket långlivad så riskerna för påverkan i miljön är stor. Åtgärder är därför relevanta att genomföra trots att effekterna på organismer på land och i vattenmiljön inte är helt utredda.

Handlingsplanen är indelad i följande områden:

1. Däck och vägfärg
2. Nedskräpning
3. Byggnader, infrastruktur, underhålls- och byggnadsarbete
4. Konstgräsplaner, fallskyddsytor samt sport- och lektyor
5. Textiltvätt
6. Avfallshantering
7. Båtbottenfärg och andra källor kopplade till båtverksamhet
8. Kemiska och kosmetiska produkter
9. Plasthantering vid olika verksamheter
10. Dagvatten och bräddning
11. Slam och avloppsreningsverk
12. Nedfall (deposition) från luft
13. Snöhantering och sandupptag

Betydande källor till spridning av mikroplaster bedöms vara nedskräpning, trafik, konstgräsplaner, textiltvätt och byggarbetsplatser och det är åtgärder inom dessa områden som bör prioriteras.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen tycker att det är positivt att en handlingsplan tagits fram för att minska spridningen av mikroplaster i miljön. Även om det fortfarande saknas en del kunskaper inom området så kan det konstateras att riskerna för påverkan av miljön är stor. De åtgärder som stadsdelsnämnderna föreslås ta ansvar för, oftast tillsammans med facknämnder och bolagsstyrelser, är genomförbara och vissa är redan påbörjade.

Förvaltningen koncentrerar sina synpunkter främst på de områden och åtgärder som berör stadsdelsnämnderna.

1. Däck och vägfärg

Åtgärd 1.3, *Genomföra informationsinsatser kring sparsam och miljöanpassad körning*. Åtgärden berör inte stadsdelsförvaltningarna men så kallad ecodriving – miljövänlig och

ekonomisk körning – nämns som ett sätt att minska däckslitage och växtgasutsläpp. För några år sedan fick förare av förvaltningens tjänstefordon möjlighet att genomgå en kortare kurs i miljöanpassad körning. Detta är en åtgärd som bör vara möjlig att genomföra under kommande år. Många nya bilförare har tillkommit och de skulle ha nytta av utbildningen.

2. Nedskräpning

Åtgärd 2.2, *Minska konsumtionen av skräpgenererande engångsprodukter i plast*. I nämndens verksamhetsplan för 2019 är ett förväntat resultat minskade inköp av engångsmaterial i verksamheterna. Åtgärden är enkel att genomföra vad gäller muggar, bestick med mera. Något mer problematiskt kan det vara att minska engångsmaterial inom vård och omsorg, exempelvis engångshandskar. I nya upphandlingar av förbrukningsmaterial bör inte onödiga engångsartiklar i plast vara med.

2.4 *Se över och investera i infrastruktur av papperskorgar*. I handlingsplanen föreslås att skräpkorgar bör komprimera avfall och gärna i större kärl för att minska på antalet tömningar. Förvaltningen har 15 stycken komprimerande skräpkorgar av typen Big Belly. De är placerade vid strandbaden och i parklekar där besöksstrycket är stort. På baden städas det varje dag under sommarsäsongen varför det inte sparas några transportkilometer eller däckslitage med komprimerande kärl. Däremot fyller de sin funktion på så sätt att de rymmer en stor volym.

Kostnaden för en vanlig skräpkorg är ungefär 1 800 kronor att jämföra med cirka 43 000 kronor för en Big Belly. Första året utsattes flera Big Belly för skadegörelse och reparationskostnaden uppgick totalt till ungefär 150 000 kronor. Kostnaden måste ställas mot nyttan och där har komprimerande kärl sina begränsningar. Det är dock troligt att tekniken utvecklas och kärlden kanske även blir billigare. Vanliga skräpkorgar kan placeras relativt tätt vilket är viktigt för att skräpet inte ska hamna på marken. Hur skräpkorgar är utformade har stor betydelse för funktion och användarvänlighet och detta kan bli bättre.

2.6 *Genomföra informationsinsatser i skolor och förskolor, till exempel skräpplockningsaktiviteter*. Flera förskolor deltar i skräpplockningsaktiviteter som anordnas av organisationen Håll Sverige Rent. Sedan flera år tillbaka städar feriearbetande ungdomar baden och parkerna. Föreningsstädning av stadsdelsområdets naturmark är en annan aktivitet som utförs sedan lång tid tillbaka.

2.8 *Följa upp skräpplockning före gräsklippning.* Enligt avtalet med nämndens entreprenör ingår att plocka skräp innan gräsytor klipps. För att se efter att detta sker varje gång skulle det behövas en kontrollant och det finns det inte ekonomiskt utrymme för. Däremot görs stickprovskontroller.

2.9 *Kravställa event i syfte att minska nedskräpning.* När förvaltningen söker markupplåtelse för arrangemang på allmän plats är det vi själva som är arrangörer. Extra säckställ placeras ut för att hindra nedskräpning vilket brukar fungera bra. Åtgärden att ställa krav på arrangörer bör istället gälla trafikkontoret som handlägger markupplåtelser.

3. Byggnader, infrastruktur, underhålls- och byggnadsarbete
Stadsdelsnämnder står även som ansvariga för åtgärd 3.2, *Kravställa att byggarbetsplatser ska vara fria från skräp.* De anläggningsarbeten som nämnden ansvarar för är mindre upprustningar av exempelvis lekparker. På dessa byggarbetsplatser förekommer sällan skrymmande emballage, kablar, rör etcetera. Redan idag ställs det dock krav på sortering av det avfall som uppkommer. Åtgärden gäller främst bolag som exempelvis bostadsbolagen och SISAB.

4. Konstgräsplaner, fallskyddsytor samt övriga sport- och lekytor

Kapitlet har samma innehåll som den slutliga rekommendationen för konstgräs som beslutades av miljö- och hälsoskyddsnämnden i april 2019. Förvaltningen tillämpar rekommendationen i den utsträckning det är möjligt vid anläggning av fallskyddsytor på lekplatser. Sett ur ett tillgänglighetsperspektiv är dock gummiytorna svåra att ersätta. I de konstgräsplaner som förvaltningen anlagt har sand använts som fyllnadsmaterial.

I den mån förvaltningen har möjlighet medverkar vi gärna till utvecklingen av nya material. För att minska spridningen av mikroplaster från konstgräsplaner plogas de inte och ingen is spolats på dessa planer.

Farsta stadsdelsförvaltning Stadsutveckling

Storforsplan 36, 11 tr.
Box 113
123 22 Farsta
Växel 08-50818000
Fax
farsta@stockholm.se
stockholm.se

5. Textiltvätt

Området berör flera verksamheter inom förvaltningen. Arbetskläder finns inom exempelvis äldreomsorgen, parkleken och förskolan. Inom äldreomsorgen köps endast bomullskläder till personalen då allt måste kunna tvättas i 60 grader. Däremot finns det en del polyestermaterial och fleece inom andra verksamheter vilket på sikt

bör bytas ut mot naturmaterial. Med rätt ställda krav vid upphandling av arbetskläder förenklar det för verksamheterna att välja rätt.

Nämnden beviljades 2018 klimatinvesteringsmedel för inköp av energieffektiva tvättmaskiner till ett flertal verksamheter. Det som staden upphandlat styr valet av maskiner och det är inte rimligt att investera i nya vitvaror inom de närmaste åren. En enkel åtgärd för verksamheterna att genomföra, som nämns i förslaget, är att använda särskilda tvättpåsar som fångar upp en stor del av mikroplasterna. När det är dags att investera i nya tvättmaskiner ska de givetvis vara utrustade med filter som fångar upp mikroplaster. Även i detta fall är det önskvärt att ramupphandlade leverantörer endast erbjuder produkter som uppfyller de krav som förslaget på handlingsplanen ställer.

9. Plasthantering vid olika verksamheter

9.5 Utredda användandet av plastgranulat i stadens storköksmaskiner. I dagsläget vet inte förvaltningen om plastgranulat används i storköksdiskmaskiner. En inventering kommer därför att göras.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Kerstin Sandström
Stadsdelsdirektör

Sara Wrethed
Avdelningschef

Bilaga

Miljö- och hälsoskyddsnämndens förslag till handlingsplan för minskad spridning av mikroplast

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Kerstin Sandström, Stadsdelsdirektör	2019-10-09
Sara Wrethed, Avdelningschef	2019-10-09